

шанобливого ставлення до своїх пращурів, бажання бути гідним їхнього славного минулого).

Так, у спеціалізованій експериментальній школі № 43 Солом'янського району м. Києва нами був реалізований на практиці творчо-пошуковий, міжпредметний вид проекту з патріотичного виховання учнів “Я – дитина України” в рамках нашого наукового дослідження. Довготривалий проект, який тривав усі роки навчання дітей в початковій школі (з першого по четвертий клас) мав наступні підпроекти по класах: Перший клас – “Ми – маленькі українці”. Його метою було ознайомлення шестирічок зі своєю Батьківщиною, рідним краєм, рідною мовою, залучення дітей до історії та культури українського народу, сприяння їхньому усвідомленню себе частинкою великого українського народу. Другий клас – “Книга – мій кращий друг”. Основними формами роботи з дітьми були: екскурсії до музеїв, читання дитячої літератури, розповідь вчителя, участь в усних журналах до Дня української писемності та мови, конкурсах, виставках творчих робіт, зустрічі з відомими українськими дитячими поетами та письменниками тощо. У третьому класі підпроект мав назву – “Як тебе не любити, Києве мій! ”. У рамках цього підпроекту діти відвідували музей історії Києва, етнографічний музей під відкритим небом у селі Пірогово, знайомились зі своїми славетними земляками, які прославили рідне місто, Україну; брали участь у дитячих конкурсах поезії, пісні, художнього слова, виставках малюнків, присвячених темі підпроекту.

Як показали експериментальні дослідження по апробації методу проектів, у формуванні особистості учнів були помічені позитивні зрушення: значно зросла активність, ініціативність, самостійність дітей, позитивна мотивація до даного виду діяльності; навчилися дослухатись до порад однокласників, дорослих в ході обговорення етапів виконання проекту, робити власний вибір відносно вибору об'єктів для дослідження; нести відповідальність за взяте зобов'язання. В учнів поступово намітились позитивні тенденції у вихованні ціннісного ставлення до своєї рідної землі, країни, держави, почуття гордості за свій народ, шанобливе ставлення до його історії і культури, бажання бережливо ставитись до них, значно поповнюючи свої знання про Україну протягом усього періоду навчання в початковій школі тощо. У дітей значно зріс авторитет однокласників.

Г. Г. Ковганич

ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФІЛАКТИКИ ДИТЯЧОЇ БЕЗДОГЛЯДНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗНЗ

XXI століття – це час переходу до інформаційного суспільства, в якому технологічне забезпечення розвитку основних його секторів, якість людського потенціалу, рівень освіченості, вихованості і культури всього населення, набувають вирішального значення для економічного і соціального поступу країни. В умовах відродження інтересу до виховання та розуміння його ролі для розвитку суспільства, уже недостатньо говорити про необхідність центрування виховного процесу на особистості дитини, адже досягти успіхів без реальних механізмів виховання неможливо.

Наукові дослідження і педагогічна практика доводять, що такими ефективними механізмами у подоланні дитячої бездоглядності є виховна система і виховний простір. Якщо про перший з них – “виховну систему” – маємо вже чимало інформації, то другий – “виховний простір” не привернув іще достатньої уваги українських педагогів. Однак на теренах країн близького зарубіжжя він вже доказово засвідчив свою ефективність.

Поняття “виховна система” вперше було введено у педагогічний науковий обіг російським академіком Л.І. Новиковою та її науковою школою у 1989 році. Відтоді пройшло понад 20 років, а в Україні тільки набирає сили хвиля зацікавленості моделюванням виховних систем навчальних закладів. Ми втрачаємо не тільки час. Разом із плином такого швидкого часу ми втрачаємо ціле покоління дітей, оскільки занурені в повсякденні клопоти, ми не завжди усвідомлюємо, що наразі маємо справу із “ною” дитиною, яку погано розуміємо, стосовно якої застосовуємо застарілі виховні схеми і технології. Ігнорування цієї специфіки може коштувати надто дорого. Тож чи не варто зупинитися і проаналізувати проблеми, з якими безпосередньо пов’язані зміни підходів до організації виховання дітей та молоді у ХХІ столітті?

Атрибутом інноваційного загальноосвітнього навчального закладу ХХІ століття стане відкритий виховний простір, спрямований на плекання дитини як суб’єкта власного життя й успіху, оволодіння нею життєвою компетентністю. Останніми роками увага науковців-дослідників різних галузей зосереджена на проблемі розвитку. Наразі і в освітньому просторі України стало аксіомою, що метою виховання є розвиток особистості дитини, тому багато навчальних закладів ставлять перед собою саме цей дороговказ, конкретизуючи його через увагу до тих або інших якостей особистості. Удосконалення ж чи створення механізмів, технологій, методів виховання зустрічається надзвичайно рідко, однак є не менш нагальним і важливим, бо дає відповідь на ключове питання – “Як це зробити?” Тому видається доречним звернути увагу на технологічний аспект проблеми.

Виховний простір сучасної школи покликаний допомогти зростаючій людині визначити своє місце в динамічному суспільстві з ринковою економікою, скористатися шансами, які дає суспільство та уникнути небезпек. Ми приєднуємося до думки І. Єрмакова, який вважає, що виховний простір школи відіграватиме в майбутньому роль своєрідного тренувального майданчика, який дасть змогу виховувати дитину не словесними нотаціями, а узгодженим комплексом виховних інтервенцій, які включатимуть особливу організацію життя школи, організацію життєдіяльності учня в школі, соціальну практику соціальне та життєве проектування, залучення вихованця до духовних надбань життєтворчості. Сходження, поєднання виховного простору школи та життєвого простору учня породжує простір розвитку життєстійкості та життєздатності учня.

Саме технологія створення виховного простору ЗНЗ можна поділити на 5 кроків, або ж етапів:

1. Окреслення кола виховних проблем ЗНЗ – моментальний знімок життя ЗНЗ і громади, пошук відповідей на питання “Що ми маємо? ”, “Де ми зараз?”.

2. Аналіз проблем і причин – коли проблеми окреслено, важливо зрозуміти причини їх появи, для того аби ухвалені пізніше рішення усували не симптоми, а причини; пошук відповіді на питання “Чому?”.

3. Розробка проекту виховного простору – розробляється стратегічний план змін, визначаються шляхи його реалізації, тактика вирішення проблеми, добираються технології та методи, іде пошук ресурсів і залучення партнерів; при моделюванні виховного простору особливе значення мають діагностика середовища, його позитивного і негативного потенціалу, вивчення потреб і мотивів учасників – як групових (школи, закладу позашкільної освіти, різних центрів соціальної, психологічної допомоги, неформальних об’єднань дітей і дорослих, що знаходяться в даному середовищі тощо), так і індивідуальних (діти, батьки, педагоги); пошук відповідей на питання “Де ми хочемо опинитися?” і “ЯК це зробити?”.

4. Реалізація проекту – здійснення певних дій, відстеження логіки розвитку подій і результатів, прогнозування перешкод, своєчасна корекція тактики; пошук відповіді на питання “Що відбувається?”.

5. Рефлексія – аналіз та оцінка результатів; пошук відповідей на питання “Чи вдалося досягти очікуваних результатів?”, “Чи зробили все, що мали зробити?”, “Що змінилося?”.

Таким чином, структурною одиницею виховного простору завжди виступає освітній, культурний, медичний або будь-який інший заклад, професійний колектив якого бере участь у створенні цього простору. Саме тому найбільш істотною якісною характеристикою виховного простору сучасного ЗНЗ має стати узгоджена цілісність, тому що саме вона забезпечує ефективність його впливу на особистість дитини та особливо на профілактику дитячої бездоглядності.

О. О. Колонькова

СПРЯМУВАННЯ НА САМОВИХОВАННЯ – ГОЛОВНА УМОВА ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ

Важливою складовою виховного процесу є спрямування дитини на подальше самовдосконалення, а отже – на самовиховання. З цього приводу Л.С.Виготський робить висновок, що будь-яке виховання в кінцевому результаті є самовиховання.

Вчені майже одностайні у тому, що саморозвиток та самовиховання відбуваються протягом усього життя людини. Скребець В.О. зауважує, що в процесі взаємодії з навколишнім світом особистість набуває певного досвіду, спираючись на який починає самостійно вибирати цілі та засоби діяльності, керувати собою, змінюючи та виховуючи себе [3]. Кисельов М.М. зазначає, що переживання особистості у взаємодії з довкіллям залежать від власного досвіду, переконань, культурного рівня, моральності та інтуїції [1]. Ухтомський О.О. вважає, що набуваючи в процесі життєдіяльності досвід, якості, особистість починає на цій базі вільно та самостійно обирати цілі та засоби діяльності, одночасно удосконалюючи свої здібності, змінюючи себе.

Отже, досвід у формуванні екологічної поведінки має визначальну роль.